

Zrod profesie dizajnéra

Nová štruktúra spoločnosti po priemyselnej revolúcii a formovanie dizajnerskej profesie. Príklad firmami Wedgewood a Thonet.

Predhistória dizajnu sa dáva do súvislostí so SHAKERS (najmä v USA, 1758) – náboženská obec, protestantská prísposobnosť a úsporný spôsob vyrábania predmetov dennej spotreby.

Jednoduchosť a funkčnosť – Shakerovského nábytku; predznamenávala sémiotiku funkcionalizmu.

Priemyselnú revolúciu odštartoval v poslednej tretine 18. stor. vo Veľkej Británii vynález rotačného parného stroja Jamesom Wattom.

Navrhoval parostroje, dával ich zrealizovať. Aktivity niekdajšieho remeselníka sa takto rozdelili medzi tých, ktorí navrhujú a tých, ktorí produkt vyrábajú. Zasiahol do dejín architektúry (bol jedným z navrhovateľov pradiarne v Salforde pri Manchestri, prvá skeletová stavba použíajúca oceľ, ktoré sa stalo symbolom priemyselnej revolúcie.)

Priemyselná revolúcia obmedzila objem tradičnej rukodielnej tvorby, no ani tá sa nestala bezvýznamnou.

- Štruktúra a vyššia stredná vrstva sú odberateľmi slohovo viazanej umeleckopriemyselnej produkcie v 19. rokoch, klasicizmu
- Paralelne existovala remeselná výroba bez slohových príznakov

Strojová produkcia nahradila strach svojou hrubosťou. Nevyhnutnosť humanizovať úžitkovú funkčnosť štruktúru. Ranná priemyselná výroba to riešila tým, že konštrukciu oblepila ornamentom.

Prakticky celé 19. stor. bol dizajnér prevažne dekorátorom.

Josiah Wedgewood – výrobca keramiky, zaviedol predaj prostredníctvom katalógov, výstavných miestností, prispôboval vkus podľa rôznych spoločenských vrstiev.

- bol dôležitým inovátorom v oblasti výrobných technológií.
- viaceré vzory navrhoval Wedgewood sám, v niektorých sa dopracoval až k racionálnej jednoduchosti.
- ako dekorátor zamestnával významných anglických výtvarníkov napr. Johna Flexmana, ktorý na základe štúdií rímskej antiky navrhoval klasické vzory.

Michael Thonet – vyučený stolár.

Thonetov podnik (stredná Európa, habsburské Rakúsko) na výrobu nábytku z ohýbaného dreva významnou úlohou prispel k etablovaniu dizajnerskej profesie v priemysle.

- podiel ručnej práce tu ostával, zároveň rešpektoval danosti ľudského tela a funkčné nároky na ten-ktorý druh nábytku.
- uvedené obdobie jeho tvorby charakterizuje biedermeierovský štýl.
- v továrni v Koryčanoch na Morave začína pomocou parných strojov výrobu konzumnej stoličky – model č. 14, ktorá bola vyrobená z minimálneho počtu dielov, s najnižšími materiálovými a montážnymi nákladmi, predstavuje ideál lacného, masovo produkovaného spotrebného predmetu.
- druhé významné obdobie sa viazalo na výrobu nábytku z oceľových rúrok podľa návrhov najvýznamnejších funkcionalistických architektov a dizajnérov.

Londýnska svetová výstava v roku 1851 symbolicky rozdelila 19. stor.

Great Exhibition of Industry of All Nations v Londýne bola prvou zo série výstav, ktoré po polovici 19. storočia nasledovali v rýchlom slede. (Veľká Británia, Francúzsko)

Krištáľový palác – Joseph Paxton – budova z liatinových dielcov a skla.

– zrod antiornamentalistickej doktríny, ktorá sa neskôr stala jadrom funkcionalistickej reduktivistickej estetiky. (mnohí boli znechutení z dekoračného a to ich vedie k obdivu predmetov absolútneho úžitku – strojov a nástrojov)

Hnutie Arts and Crafts – aktívne od 60. rokov 19. storočia, korene v okruhu Prerafaelistického bratstva.

Augustus W.N. Pugin – chápal úžitkový predmet ako zdroj morálnej sily, prostriedok zmeny sociálnych podmienok. (ústredná myšlienka hnutia Arts and Crafts).

John Ruskin – ideový otec hnutia Arts and Crafts, oxfordský profesor, umelecký a sociálny kritik. dielo Seven Lamps of Architecture. V tomto diele kritizuje industrializáciu a civilizáciu urešovanú strojmi. Dielo O povahe gotiky je manifestom hnutia Arts and Crafts. Ruskin sa v nej hlásil ku kultúre gotiky aj s jej cechovou organizáciou výroby. William Morris – za prvé praktické výsledky činnosti hnutia Arts and Crafts možno považovať jeho práce a práce firmami ako Morris, Marshall, Faulkner and Company. (Remeselná produkcia nábytku, stolového skla, prác z kovov, vitráží, dlaždíc, textile a tapet.) Ich práce prevažne ornamentálnou dekoráciou. Komerčne najúspešnejšia séria sussexských stoličiek, inšpirovaná ľudovým nábytkom 18. stor.

Charles Robert Ashbee – najvýraznejšia osobnosť druhej generácie umeleckopriemyselného hnutia. Založil Cech umeleckého remesla s prídruženou školou. Je známy strieborným riadom, perkami a nábytkom.

Secesia – posledný univerzálny sloh, 90. roky minulého storočia. Využíva železo, betón a nové chemické zlúčeniny v skle a keramike. Secesia nadviazala na Arts and Crafts. Kriticky reagovala na negatívne dôsledky globálnej industrializácie, vo všeobecnosti sa orientovala na náročné umelecké remeslo užívajúce kvalitné a drahé materiály z úasti pièkových umelcov doby. Zameriavala sa predovšetkým na stredné a vyššie vrstvy spoločnosti, ktoré boli ochotné investovať do umenia.

Henry van de Velde – pôsobil v Nemecku. Je kľúčová postava secesnej tvorby na prelome storočí. Krása priemyselných výrobkov pochádza zo zhody medzi tvarom a účelom. Navrhoval nábytok, stolový riad a príbory. Presadzoval individuálnu slobodu umelca v tvorbe.

Werkbund – vychádzal z potreby zvýšenia úrovne všeobecného vkusu. Werkbund napokon v 30. rokoch hľadal kompromisy s nacistickou ideológiou.

Peter Behrens – zakladateľom Werkbundu, architekt. Robil návrhy skla pre priemyselnú výrobu, nábytok a svietidlá. Bol firemným architektom a poradcom pre estetiku berlínskej firmy AEG. Jeho ateliér sa stal miestom, kde získavali skúsenosti budúci protagonisti funkcionalizmu: Walter Gropius, Mies van der Rohe, Le Corbusier.